

MARKO MARULIĆ: *JUDIT*, Fordította: Lőkös István. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest 1999 (112 str. + 10 ilustracija)

Uočljivo je da Marulićev hrvatski spjev posljednjih godina pobuđuje sve veću pozornost inozemnih stručnjaka za književnost 15. i 16. stoljeća, potvrđujući na taj način svoju vrijednost i prepoznatljivost u krugu europskih renesansnih epova. Ostavljamo u ovoj prigodi postrani stručnu recepciju (znanstvene studije), te podsjećamo na prevoditeljske odzive. Cjelovit engleski prijevod tiskao je 1991. Henry R. Cooper, a na talijanskom su prva dva pjevanja objavljena u verziji Luciane Borsetto; znani marulolog Charles Béné najavio je da će *Judit* prevesti na francuski, a kraći izbor iz epa prevodi se na španjolski.

Značajan prilog međunarodnom uspjehu *Judite* zasigurno je knjiga što je iz tiska izašla u lipnju 1999: Marko Marulić, *Judit*, fordította: Lőkös István, Budapest 1999. Posrijedi je prepjev čitave *Judite* na mađarski, drugi cjeloviti prijevod epa na koji strani jezik. Mađarska je verzija djelo vrsna znalca hrvatske književnosti i upućena marulologa, dr. Istvána Lőkösa, pročelnika katedre za komparativnu književnost Filozofskoga fakulteta u Debrecenu i profesora hrvatske književnosti na sveučilištu u Miskolcu. Dr. Lőkös dobro je poznat Splitsanima kao višekratni sudionik travanjskih znanstvenih skupova o Maruliću; godine 1996. na Marulićevim danima dodijeljena mu je nagrada *Davidias* za prvu povijest hrvatske književnosti na mađarskom (*A horvát irodalom története*), a godine 1998. u izdanju zagrebačke Matice hrvatske izašla je njegova knjiga *Hrvatsko–mađarske književne veze*.

Izvršno upoznat sa značajkama i vrijednostima Marulićeva epa, dr. Lőkös je svojem poslu prišao vrlo skupulozno i temeljito, uvažavajući osobitosti predloška i suvremene prevodne standarde. Prijevod je izradio u stihu, i to upravo u dvostruko srokovanu dvanaestericu, kakvim je ispjevan izvornik. Ustupak je učinio samo utoliko što je odustao od tzv. prenesene, četverostruke rime, iznimno zahtjevna pravila Marulićeve epske versifikacije, srokovne obveze koju je u duljem nizu stihova itekako teško nasljedovati i u hrvatskom. Zacijelo bi radi zadovoljenja tog formalnog razloga prevoditelj morao žrtvovati mnogo od vjernosti i čitkosti mađarskoga teksta, pa takvu njegovu odluku valja prosuditi primjerenom. Uistinu zaslužuje divljenje ustrajnost, znanje i vještina što ih je mađarski kroatist uložio u prepjev: 2126 Marulićevih čakavskih stihova, što postavljaju visoke zahtjeve na sadržajnoj, stilskoj i jezičnoj razini, prenio je u isto toliko mađarskih, uz uočljivo nastojanje da održi visoku vjernost predlošku. Znalcima mađarskoga pripada zadaća raščlambe i ocjene prijevoda u cjelini; nevježi u tom jeziku ostaje odvažiti se, temeljem mjestimično mogućih komparacija, na iznošenje vlastitoga dojma kako je u poželjnim podudarnostima s izvornikom prevoditelj postigao rezultat vrijedan poštovanja. Ilustracije radi, evo kako na mađarskom glasi početak spjeva:

Hála és s dicsőség ama szent Juditnak,
s az ő bátor tettét hadd zengjék e szavak:
kérem, ó Istenem, a Te fenségedet,
meg ne rövidítsed rajtam kegyelmedet.

(Dike ter hvaljen'ja presvetoj Juditi,
 smina nje stvoren'ja hoću govoriti:
 zato ću moliti, Bože, tvoju svitlost,
 ne htij mi kratiti u tom punu milost.)

Prevedeni su i svi prozni tekstovi, koji čine integralni dio *Judite*: posveta don Dujmu Balistriliću, *Istorija sva na kratko*, pregled sadržaja po pjevanjima te marginalne bilješke uz stihove (ovdje tiskane na kraju epa). Dr. Lőkös knjigu je opskrbio popratnim aparatom uobičajenim u ovakvim izdanjima: predgovorom (pod zvučnim naslovom *Homo et poeta eruditus Dalmatiae: Marcus Marulus Spalatensis sive Marko Marulić*), vlastitim objasnidbenim bilješkama i prevoditeljskom napomenom.

Knjigu je, u lijepoj opremi, tiskao budimpeštanski nakladnik *Eötvös József Könyvkiadó*, u nizu posvećenu književnim klasicima. Zapaziti je podatak, nipošto beznačajan u razmišljanju o obnovljenoj europskoj recepciji Marulićeva opusa, da su u tom nizu, među inima, dosad objavljeni: Vergilije, Dante, Ariosto, Tasso, Gustavo Adolfo Becquér, Francisco de Quevedo, Ugo Foscolo, Leopardi, Carducci, Montale...

Prijevod dr. Istvána Lőkösa vrijedan je prinos hrvatsko–mađarskim vezama uopće, ali je naročito dobro došao kao prilog težnji da se s Marulićem i *Juditom*, uoči njihovih velikih obljetnica, upozna što širi europski kulturni krug. Uz spomenute prijevode na engleski, mađarski, talijanski, francuski i španjolski, nadati se je da ćemo uskoro dočekati i njemački te koji slavenski prijevod spjeva. Nema dvojbe: učestale pojave u javnosti i mijene jezičnoga ruha pogoduju *Juditi*, svjedoče ne samo o njezinoj otpornosti na vrijeme, nego upravo o svojevrsnu pomlađivanju i obnovi. A i tom se mladolikošću, također, potvrđuje njezin status klasičnoga djela hrvatske, mogli bismo već kazati i europske, književnosti.

Bratislav Lučin

CULTURES ET FOI / CULTURES AND FAITH / CULTURAS Y FE, VII–1, 1999,
 Pontificium Consilium de Cultura, Città del Vaticano (80 str.)

Tromjesečnik Papinskoga vijeća za kulturu *Kulture i vjera* (tekstove objavljuje na francuskom, engleskom i španjolskom jeziku) u najnovijem broju opširno (str. 53–56) izvješćuje o simpoziju posvećenom Marku Maruliću, koji je održan potkraj studenoga prošle godine na Papinskom sveučilištu Gregoriana. Stručni prikaz međunarodnoga znanstvenog skupa napisao je podtajnik Vijeća pater Pasquale Jacobone. Katolički mediji u Hrvatskoj skup o Maruliću tek su zabilježili, periodici pak ni to, dok je vatikanski časopis u rubrici »Symposia« donio sadržajan osvrt o temama i sudionicima trodnevnoga zasjedanja. Recenzent ističe u uvodu važnost i znakovitost Marulićeve pojave u okviru kršćanskoga humanizma sa stajališta autentične duhovnosti. Prenosi brzojav, koji je u ime Ivana Pavla II. uputio državni tajnik Angelo Sodano, pozdravljajući simpozij u perspektivi gesla pod kojim je